

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ

ГАБЛЕЙ Наталія Григорівна

УДК. 343.12-058.56

**ЗАСУДЖЕНИЙ, ВИПРАВДАНИЙ ЯК СУБ'ЄКТИ
КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**Спеціальність 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність**

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2009

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в юридичному інституті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник кандидат юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України,
СМІТІЄНКО Зінаїда Дмитрівна,
Український Державний університет
фінансів та міжнародної торгівлі,
завідувач кафедри цивільних
та кримінально-правових дисциплін

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
АЛЕНІН Юрій Павлович,
Одеська національна юридична академія,
завідувач кафедри кримінального процесу;

кандидат юридичних наук
СЛИВИЧ Іван Іванович,
Ужгородський національний університет,
доцент кафедри кримінального права

Захист відбудеться «17» грудня 2009 року о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.03 Одеської національної юридичної академії за адресою: 65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеської національної юридичної академії за адресою: м. Одеса, вул. Піонерська, 2.

Автореферат розісланий «16» листопада 2009 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

П. П. Музиченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. За роки незалежності України в чинне кримінально-процесуальне законодавство часто вносились зміни та доповнення, спрямовані на демократизацію кримінального судочинства, підвищення рівня захисту прав та законних інтересів його суб'єктів. З прийняттям Конституції України (1996 р.), політичними та економічними змінами в незалежній державі необхідно було привести чинне законодавство у відповідність до конституційних положень, міжнародних стандартів та вимог Європейського Союзу, застосування принципів так званої “малої” судової реформи. Перший крок “малої” судової реформи ознаменувався прийняттям законів України від 21 червня та 12 липня 2001 р. “Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України”, якими були значно розширені юрисдикційні повноваження суддів при провадженні справ на судових стадіях у сфері кримінального судочинства. Другий важливий крок “малої” судової реформи пов'язаний із прийняттям 7 лютого 2002 р. Закону України “Про судоустрій України”, яким передбачено єдину систему судів загальної юрисдикції, розширено засади здійснення правосуддя в Україні, визначено повноваження судів різних ланок судової системи держави та врегульовано низку інших питань, пов'язаних з організацією судів і здійсненням ними судової влади. Без перебільшень можна сказати, що всі без винятку нововведення так чи інакше стосуються прав та інтересів суб'єктів процесу, особливо таких як засуджених, виправданих на етапі перегляду справи в апеляційному та касаційному провадженні. Особлива увага була надана юристами-практиками судовому захисту прав та інтересів названих суб'єктів. Між тим далеко не всі запроваджені “малою” судовою реформою положення сприймаються беззаперечно позитивно, а деякі – взагалі залишаються не вирішеними. До цього часу особливо актуальним є питання про створення механізму забезпечення захисту суб'єктів кримінального процесу при розгляді справи в апеляційному, касаційному, виключному провадженнях, виконанні вироку та екстрадиції засуджених, котрі є громадянами України чи інших держав. Пояснюється це, перш за все, специфікою виникаючих тут кримінально-процесуальних правовідносин, владним характером діяльності, яку здійснюють органи розслідування, прокурор, суд, можливістю втручання їх в особисте життя людини, наприклад, застосування до засудженого заходів процесуального примусу, кримінального покарання.

В чинному Кримінально-процесуальному кодексі України, на жаль, немає чіткого розуміння понять „засуджених”, „виправданих”, також неоднозначно висвітлено їх процесуальний статус, а це є неприпустимим в умовах забезпечення прав особи. Засуджений є особливим суб'єктом кримінально-процесуальної діяльності, оскільки він одночасно є суб'єктом кримінально-процесуальних і кримінально-виконавчих відносин. Тому кримінально-процесуальний статус засудженого, виправданого необхідно

належним чином законодавчо забезпечити як в апеляційному, касаційному провадженні, так і при виконанні вироку, ухвали, постанови суду, при перегляді вироку в порядку виключного провадження, а також екстрадиції засуджених з метою виконання вироку. Результати, одержані в ході написання дисертаційного дослідження, є продовженням розробок “малої” судової реформи, а саме в частині розгляду процесуального статусу таких суб’єктів кримінально-процесуальної діяльності як засуджений, виправданий, у зв’язку з чим пропонується ряд змін і доповнень до чинного та проекту Кримінально-процесуального кодексу України. Наприклад, запропоновано деякі нормативні положення більш детального врегулювання екстрадиції засуджених.

Теоретичним підґрунтям дисертаційного дослідження стали роботи українських та зарубіжних учених і практиків: Ю. П. Аленіна, С. А. Альперта, В. Д. Басая, Д. А. Бринцева, Н. О. Бородовської, Р. В. Валєєва, Т. В. Варфоломєєвої, С. М. Вихриста, Ю. М. Грошевого, Л. Д. Кокорева, О. Ю. Костюченко, Є. Ф. Куцової, П. С. Лупинської, А. Г. Маланюка, В. Т. Маляренка, Є. Г. Мартинчика, О. Р. Михайленка, М. М. Михєснка, В. В. Молдована, В. Т. Нора, І. Д. Перлова, І. Л. Петрукіна, Р. Д. Рахунова, Г. П. Саркісянца, М. І. Сірого, С. В. Слінька, З. Д. Смітєнко, О. Д. Святоцького, Ю. І. Стецовського, М. С. Строговича, В. М. Тєртишника, І. Я. Фойницького, А. Л. Ципкіна, М. О. Чельцов-Бєбутова, Т. В. Шевченка, В. П. Шибіко, М. Є. Шумило та інших.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження виконана з урахуванням основних положень “Концепції вдосконалення судочинства для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів”, схваленої Указом Президента України № 361/2006 від 10 травня 2006 року, “Концепції реформування кримінальної юстиції”, затвердженої Указом Президента України від 8 квітня 2008 року № 311 /2008, а також згідно з планом науково-дослідної роботи юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника “Актуальні проблеми боротьби та попередження злочинності” (протокол Вченої ради університету № 5 від 17 січня 2002 р.).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є комплексний науковий аналіз проблем, пов’язаних з процесуальним статусом засудженого, виправданого як суб’єктів кримінально-процесуальної діяльності та формулювання на його основі науково обґрунтованих практичних і методичних рекомендацій для удосконалення кримінально-процесуального законодавства.

Визначена мета наукового дослідження зумовила необхідність розв’язання таких завдань:

розглянути сутність поняття “суб’єкти кримінально-процесуальної діяльності” та їх класифікацію в кримінально-процесуальному праві і занести в класифікацію таких суб’єктів як засуджений, виправданий;

уточнити момент набуття особою процесуального статусу засудженого, виправданого;

розкрити права засудженого, виправданого на стадіях апеляційного, касаційного проваджень, під час перегляду вироку в порядку виключного провадження та в процесі виконання вироку;

показати концептуальні основи взаємодії засудженого і адвоката-захисника в апеляційному суді та вивчити проблему допуску захисника на стадії апеляційного, касаційного проваджень;

здійснити аналіз правових норм національного та міжнародного права щодо екстрадиції засуджених;

сформулювати пропозиції щодо удосконалення законодавства, які б сприяли забезпеченню прав та обов'язків засудженого, виправданого як суб'єктів кримінально-процесуальної діяльності.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що складаються в процесі реалізації засудженим, виправданим своїх прав і обов'язків на стадіях кримінального процесу.

Предмет дослідження становить кримінально-процесуальний статус засудженого, виправданого як суб'єктів кримінально-процесуальних відносин.

Методи дослідження. Методологічним підґрунтям наукового дослідження служить сукупність філософських, загальнонаукових та спеціальних методів пізнання правових явищ, вибраних з урахуванням поставленої мети, визначених завдань, об'єкта і предмета дослідження. Фундаментальну роль у дослідженні займає діалектичний метод, який дав можливість розглянути поставлені проблеми в динаміці, у їх взаємозв'язку, особливо при дослідженні прав засудженого, виправданого на тій чи іншій стадії кримінального процесу, дослідженні сутності захисту, а також дотримання прав засуджених під час екстрадиції. Структурно-функціональний метод дозволив виділити спільні та відмінні риси понять "суб'єкт кримінально-процесуальної діяльності" та "учасник", "видача засуджених" та "передача засуджених". Порівняльно-правовий метод застосовувався для зіставлення конституційних, кримінально-процесуальних, кримінально-правових норм законодавства України, деяких інших країн, що дало можливість внести конкретні пропозиції щодо удосконалення чинного та проекту Кримінально-процесуального кодексу України. Метод історичного аналізу дав змогу показати динаміку зародження і розвитку інстанційності кримінального судочинства як гарантії забезпечення статусу засудженого, виправданого. Спеціально-юридичний аналіз норм чинного законодавства та практики їх застосування щодо прав та обов'язків таких суб'єктів як засуджений, виправданий дозволив виявити прогалини та суперечності у нормативних актах і сформулювати пропозиції для удосконалення чинного законодавства. Статистичний метод застосовувався при вивченні та узагальненні судової практики. Усі методи

дослідження використовуються у їх діалектичному взаємозв'язку, що забезпечило переконливість і достовірність наукових результатів.

Теоретичну основу дисертації становлять наукові положення, що містяться у працях українських і зарубіжних дослідників з теорії держави та права, кримінального, кримінально-процесуального та кримінально-виконавчого права, діяльності судів.

Нормативну базу дослідження становлять норми Конституції і законодавства України та зарубіжних держав, положення міжнародних нормативно-правових актів у галузі прав людини та судочинства, практика Верховного Суду України тощо.

Емпіричну базу дисертаційного дослідження склали дані, одержані в результаті дослідження судової статистики та практики Верховного Суду України, довідки та звіти Державного департаменту з питань виконання покарання України, огляди, наряди, узагальнення Апеляційного суду Івано-Франківської області за 2005-2007 рр., матеріали кримінальних справ Івано-Франківського місцевого суду, дані анкетування суддів, адвокатів Івано-Франківщини.

Наукова новизна одержаних результатів зумовлена актуальністю теми дисертації та полягає в тому, що вона є першим в Україні комплексним монографічним дослідженням теоретичних, правових і практичних проблем правового регулювання кримінально-процесуального статусу засудженого, виправданого.

За результатами дослідження сформульовано ряд нових положень, висновків та пропозицій, які мають значення для науки та практики, відповідають вимогам наукової новизни. До них слід віднести такі:

сперше:

розроблена комплексна система прав засудженого, виправданого як суб'єктів кримінально-процесуальної діяльності відповідно до судових стадій кримінального процесу;

сформульовано ряд окремих правових норм до чинного Кримінально-процесуального кодексу України і проекту Кримінально-процесуального кодексу України, які б регулювали обов'язкову участь засудженого, виправданого на стадіях апеляційного, касаційного провадження та під час екстрадиції засудженого;

запропоновано внесення змін до змісту ст. 358 Кримінально-процесуального кодексу України, доповнивши частиною 5: "апеляційний суд вправі застосувати заходи примусу у разі неявки в судові засідання засудженого, який не тримається під вартою, якщо його участь визнана обов'язковою, а він ухиляється від суду";

удосконалено:

визначення понять: "суб'єкт кримінально-процесуальної діяльності", "передача засуджених" та "видача засуджених";

правила повідомлення засудженого, який не утримується під вартою і є тимчасово відсутнім з певних причин, про дату розгляду апеляції та

нормативно розроблено вимоги щодо зупинення апеляційного провадження відносно засудженого;

більш чітко, ніж є в ст. 401 Кримінально-процесуального кодексу України, правила набрання вироком апеляційного суду законної сили щодо засудженого, виправданого. Вирок апеляційного суду вступає в законну силу після закінчення строку на його оскарження чи внесення касаційного подання або з моменту проголошення ухвали касаційного суду щодо залишення даного вироку без змін;

з урахуванням міжнародного законодавства, в тому числі Кримінально-процесуальних кодексів деяких держав СНД, українського законодавства зміст запиту про передачу засудженого;

набуло подальшого розвитку:

уточнення змісту ст. 362 Кримінально-процесуального кодексу України і відображено положення про те, що підсудний набуває процесуального статусу засудженого з моменту публічного проголошення постановленого судом обвинувального вироку, а не з моменту набрання ним законної сили, і в подальшому може набувати знову статусу підсудного лише у разі проведення судового слідства апеляційним судом або постановлення нового вироку;

обґрунтування тези про внесення змін і доповнень до ст. ст. 357, 394, 411 Кримінально-процесуального кодексу України відносно того, що при розгляді справи в апеляційній, касаційній інстанціях чи при виконанні вироку має право брати участь засуджений, виправданий і у будь-якому випадку такі особи обов'язково повідомляються про дату розгляду справи;

обґрунтування тези, що при розгляді кримінальної справи в судових стадіях в ролі захисника засудженого, виправданого можуть приймати участь тільки адвокати;

обґрунтування доцільності використання відеоконференцз'язку під час розгляду справи в апеляційному та касаційному суді відносно засудженого, який тримається під вартою. При анкетуванні суддів Івано-Франківської області щодо можливості застосування відеоконференцз'язку 60 % опитуваних зазначили, що для запровадження такої можливості в судовий розгляд справи суддям необхідне системне проведення підвищення кваліфікації з метою використання технічних засобів, що забезпечують ефективність судового процесу;

обґрунтування тези про необхідність згрупування в окремих статтях КПК України питань, що торкаються виконання вироку відносно засудженого, за такими критеріями: 1) питання, пов'язані з виконанням вироку, що вирішуються судом, який звертає вирок до виконання; 2) питання, пов'язані з виконанням вироку, що вирішуються судом за місцем відбування покарання; 3) питання, пов'язані з виконанням вироку, що вирішуються судом за місцем проживання особи.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені у роботі висновки і практичні рекомендації, а також пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства можуть бути використані у:

науково-дослідній сфері – для подальшої розробки проблем участі засудженого, виправданого у кримінальному процесі як суб'єктів кримінально-процесуальної діяльності;

правотворчій сфері – при розробці нового Кримінально-процесуального кодексу України, при внесенні змін до чинного Кримінально-виконавчого кодексу України;

правозастосовній діяльності – як рекомендації для удосконалення практичної діяльності щодо реалізації засудженим, виправданим своїх прав;

навчальному процесі – при викладанні дисциплін “Кримінальний процес”, “Адвокатура”, “Судові дебати”, “Судові та правоохоронні органи України”, а також у науково-дослідній роботі студентів, для підготовки навчально-методичної літератури. Результати дисертаційного дослідження були впроваджені у навчальний процес юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Акт про впровадження від 16 жовтня 2008 р. № 1), в практичну діяльність Головного управління юстиції в Івано-Франківській області щодо покращення кримінально-процесуального статусу засуджених до позбавлення волі, які відбувають покарання в Галицькій виправній колонії № 128 (Акт впровадження від 12 грудня 2008 р. № 265), а також розглянуті комісією підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності (Акт впровадження від 24 грудня 2008 р. № 04-19/ 14-3039).

Апробація результатів дослідження. Дисертація виконана на кафедрі кримінального права та процесу юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, обговорена на засіданні кафедри кримінального процесу Одеської національної юридичної академії. Основні положення дисертаційного дослідження доповідались на конференціях: Всеукраїнській міжвузівській науковій конференції молодих вчених та аспірантів “Проблеми вдосконалення правового забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина” (м. Івано-Франківськ, 20 квітня 2007 р.); II Міжнародній науково-практичній конференції “Від громадянського суспільства до правової держави” (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 25 квітня 2007 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції “Проблеми вдосконалення правового забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина” (м. Івано-Франківськ, 11 квітня 2008 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції “Від громадянського суспільства до правової держави” (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 24 квітня 2008 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції “Проблеми вдосконалення правового забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина” (м. Івано-Франківськ, 23-24 квітня 2009 р.);

VI Міжнародній науково-практичній конференції “Актуальні питання реформування правової системи України” (м. Луцьк, 29-30 квітня 2009 р.); Міжнародній науковій конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу “Правове життя сучасної України” (м. Одеса, 5-6 червня 2009 р.).

Публікації. Основні положення дисертації відображено у 11 наукових статтях, 4 з яких опубліковано у наукових фахових періодичних виданнях з юридичних наук, затверджених Вищою атестаційною комісією України, 7 – у тезах наукових повідомлень.

Структура дисертації зумовлена метою та завданнями дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації складає 214 сторінок, з них обсяг основного тексту – 182 сторінки, 10 сторінок – додатки, та 22 сторінки займає список використаних джерел (232 найменування).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У Вступі обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначаються її предмет та об’єкт, формулюється мета та основні завдання роботи, подається характеристика науково-теоретичної і методологічної бази дослідження, вказується практичне значення отриманих результатів, сформульовані основні положення та позиції, що виносяться на захист, їх наукова новизна, наводяться дані щодо апробації даного дослідження.

Перший розділ “Поняття суб’єктів кримінально-процесуальної діяльності” складається з двох підрозділів.

У підрозділі 1.1. “Суб’єкти кримінально-процесуальної діяльності, які беруть участь в судових стадіях” зазначається, що одним з головних завдань кримінального судочинства є охорона прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, які беруть у ньому участь. Закріпивши дане завдання в Кримінально-процесуальному кодексі України, законодавець відображає значимість суб’єктів кримінального процесу. Однією з проблем кримінально-процесуального права є проблема визначення кола осіб, що відносяться до суб’єктів кримінально-процесуальної діяльності. Адже від правильного визначення даного поняття залежать успішна реалізація завдань кримінального судочинства, дієвість захисту прав та законних інтересів людини, яка потрапила в орбіту кримінального процесу.

Обґрунтовано висновок про те, що доцільно вживати поняття “суб’єкти кримінально-процесуальної діяльності”, а не “учасники” та необхідність дати визначення даного терміну в Кримінально-процесуальному кодексі України. Також стверджується, що в класифікацію суб’єктів кримінально-процесуальної діяльності необхідно занести засудженого, виправданого, котрі є самостійними суб’єктами кримінально-процесуальної діяльності.

Підрозділ 1.2. “Кримінально-процесуальний статус підсудного, засудженого, виправданого” присвячений дослідженню питання

взаємовідносин прав та обов'язків підсудного, засудженого, виправданого та інтересів правосуддя. Законодавець, закінчивши в главі 3 Кримінально-процесуального кодексу України перелік на підсудному, не врахував тієї обставини, що після розгляду справи по суті в наступних стадіях кримінального процесу, появляється новий суб'єкт кримінально-процесуальної діяльності – засуджений, у якого виникає зовсім інша кількість прав і обов'язків, реалізація яких дозволяє засудженому забезпечити захист прав та законних інтересів. Неможливо перейти до характеристики кримінально-процесуального статусу засудженого, не характеризуючи кримінально-процесуальний статус підсудного, оскільки вони органічно зв'язані між собою. Тому, в даному підрозділі висвітлено права та обов'язки підсудного, момент набуття ним кримінально-процесуального статусу (з моменту винесення постанови про призначення справи до судового розгляду).

Чинне кримінально-процесуальне законодавство не містить визначення понять “засуджений”, “виправданий”. Встановлення моменту набуття особою статусу засудженого чи виправданого має велике значення, оскільки з цього часу вона може вступати у відповідні процесуальні правовідносини. Що ж стосується порядку набуття процесуального статусу засудженого, то чинний Кримінально-процесуальний кодекс України такого чіткого і однозначного визначення не передбачає. Проте, проаналізувавши норми Кримінально-процесуального кодексу України, Кримінально-виконавчого кодексу України та погляди науковців, дисертантка дійшла висновку, що особи набувають статусу засудженого, виправданого з моменту винесення відповідного вироку (обвинувального чи виправдувального), публічно проголошеного у встановленому порядку. Також у даному підрозділі зроблена спроба згрупувати права засудженого та виправданого і запропоновано внесення змін до чинного Кримінально-процесуального кодексу України шляхом закріплення в ньому окремих статей, що включатимуть права засудженого та виправданого.

Другий розділ “Участь засудженого, виправданого в стадіях апеляційного і касаційного провадження та при перегляді судових рішень в порядку виключного провадження” складається з чотирьох підрозділів, у межах яких висвітлюються зміст кримінально-процесуального статусу засудженого, виправданого на стадіях апеляційного і касаційного провадження та при перегляді судових рішень в порядку виключного провадження.

У підрозділі 2.1. “Апеляційний порядок оскарження вироку та інших рішень суду засудженим, виправданим” аналізуються етапи апеляційного оскарження засудженим, виправданим вироку та інших рішень суду: 1) ознайомлення з рішенням суду і його оцінка; 2) складання апеляції; 3) подання апеляції до суду; 4) прийняття апеляції судом.

Законодавець вказує, що засуджений, його законний представник чи захисник вправі подати апеляцію в частині, що стосується інтересу

засудженого. На жаль, на законодавчому рівні немає визначення поняття “інтерес засудженого”, тому воно має оціночний характер і викликає проблеми у судовій практиці, зокрема, проблемним є питання, чи має право засуджений подати апеляцію щодо зміни вироку стосовно іншого засудженого. Дисертантка вважає, що з метою усунення проблем у неоднозначному застосуванні поняття “інтерес засудженого”, його необхідно виключити з п.1 ст. 348 КПК України.

Підтримується позиція про те, що неможливість апеляційного оскарження постанови суду про усунення захисника від участі у справі (ст. 61-1 КПК України) потягне грубе порушення права засудженого на захист.

Недотримання змісту апеляції згідно з вимогами КПК України тягне за собою винесення головуючим постанови про залишення апеляції без руху. Протягом семи діб з моменту повідомлення про винесення такої постанови засуджений вправі виправити всі недоліки та знову подати апеляцію. Проте, якщо у визначений строк ці вимоги не будуть виконані, то апеляція постановою головуючого визнається такою, що не підлягає розгляду. Таку постанову може бути оскаржено до суду апеляційної інстанції, але ні в чинному КПК України, ні в проекті КПК України не вказано протягом якого терміну засуджений може оскаржити таку постанову судді в апеляційному порядку. Для усунення колізії в цьому питанні необхідно внести зміни до ст. 352 КПК України, вказавши в ній термін подачі апеляції на постанову судді про визнання апеляції такою, що не підлягає розгляду, а саме – три доби з моменту проголошення. Це сприятиме швидкому розгляду справи і вирішенню проблеми щодо затягування вступу вироку в законну силу.

Проблемним також залишається й питання про повідомлення засудженого, виправданого про надходження апеляції від інших осіб та повідомлення про дату призначення справи до апеляційного розгляду. Доцільно було б вирішити дану проблему шляхом закріплення правової норми про те, що якщо засуджений чи виправданий тимчасово відсутні, повістка їм передається через повнолітніх осіб, які проживають з ними, при цьому, з них береться розписка за вручення повістки, або остання передається адміністрації за місцем роботи засудженого чи виправданого.

Обґрунтовується позиція про законність застосування до засудженого, який ухиляється від апеляційного суду заходів процесуального примусу, а також можливість набуття засудженим кримінально-процесуального статусу підсудного (лише у разі проведення судового слідства або постановлення нового вироку апеляційним судом). Зазначається потреба закріпити в законі ще одну підставу (крім захворювання засудженого), котра тягне за собою зупинення апеляційного провадження у кримінальній справі, – ухилення від суду, оскільки, перебуваючи на волі, засуджений може втекти, щоб уникнути покарання.

У підрозділі 2.2. “Взаємодія засудженого, виправданого і адвоката-захисника при перегляді судових рішень в апеляційному порядку”

розкривається зміст права засудженого, виправданого на захист та відзначається, що найбільш ефективним засобом забезпечення даним суб'єктам кримінально-процесуальної діяльності права на захист є участь захисника в кримінальному процесі. Дисертанткою звертається увага на суб'єктів, які здійснюють функції захисника в кримінальних справах та обґрунтовується положення про те, що захисниками в кримінальній справі слід визнавати тільки адвокатів.

Розглядаючи взаємодію засудженого і адвоката-захисника, дисертантка висвітлює декілька ситуацій: 1) коли засуджений задоволений вироком і не має наміру оскаржувати його, хоча захисник переконує, що вирок незаконний і є надія на певний успіх в апеляційній інстанції; 2) коли захисник у кримінальному процесі користується повною процесуальною самостійністю, а тому незалежно від волі засудженого вправі оскаржувати вирок; 3) коли засуджений погоджується з адвокатом-захисником про можливість оскарження вироку; 4) коли захисник не знаходить обставини для оскарження вироку, а засуджений наполягає на цьому. В процесі викладу даних ситуацій порушується питання про те, чи є адвокат-захисник представником засудженого, виправданого, чи він є самостійним суб'єктом кримінально-процесуальної діяльності. При аналізі думок вчених-процесуалістів дисертантка схильється до твердження, що адвокат-захисник виступає в кримінальному процесі як самостійний суб'єкт під час здійснення захисту засудженого, виправданого.

У дослідженні обґрунтовується пропозиція про необхідність більш послідовного введення інституту обов'язкової участі захисника у розгляді кримінальної справи в судових інстанціях, які перевіряють законність і обґрунтованість вироку (а ними є апеляційна і касаційна інстанції). Участь захисника в апеляційній інстанції є обов'язковою не тільки, коли йдеться про погіршення становища засудженого, виправданого, а в кожному випадку передбаченому ч. 1 ст. 45 КПК України та крім того, у випадках заочного судового розгляду й коли засуджений заявив клопотання про участь у справі в апеляційній інстанції захисника.

Дисертантка також торкається досить важливого питання, яке безпосередньо впливає на взаємодію засудженого і адвоката-захисника в апеляційній інстанції – питання, пов'язане з відкликанням апеляції. Практика показує, що документом, який підтверджує відкликання засудженим апеляції є клопотання самого засудженого. Тому доцільно в чинному КПК України зазначити, що засуджений вправі відкликати свою апеляцію, а також апеляцію свого захисника, заявивши про це клопотання.

Підрозділ 2.3. “Межі участі засудженого, виправданого і його захисника при розгляді справи в апеляційному порядку” присвячений обсягу перевірки апеляційним судом рішень суду першої інстанції, який в багатьох аспектах залежить від меж вимог, що ставляться в апеляції засудженого, виправданого, їх захисників. Апеляційна інстанція розглядає справу тільки в межах обставин, вказаних в апеляції. Дисертантка дійшла

висновку, що межі участі засудженого і адвоката-захисника при розгляді справи в апеляційному порядку будуть певним чином залежати і від того чи проводитиметься судове слідство. Беручи участь при розгляді справи в апеляційному порядку, засудженому, виправданому і їх адвокатам-захисникам належить право на роз'яснення головуючим їх прав, право давати пояснення з приводу поданих апеляцій та брати участь в доказуванні, право виступати в судових дебатах, право підтримувати подані ними апеляції або відмовитись від них, заявляти клопотання, які повинні стосуватися частини вироку, яка оскаржена в апеляційному порядку.

У підрозділі 2.4. *“Права засудженого, виправданого під час оскарження і розгляду кримінальної справи в касаційному порядку та порядку виключного провадження”* можливість оскарження рішення суду в касаційному та в порядку виключного провадження розглядається як важлива складова права засудженого, виправданого на захист. Забезпечення цього права у сфері кримінального судочинства залежить від ефективності реалізації завдань касаційного, виключного проваджень як форм перегляду судових рішень у кримінальних справах.

Звертається увага на те, що з метою підвищення рівня безпеки судової діяльності, значного скорочення часу розгляду справ в апеляційній та касаційній інстанціях, заощадження коштів на транспортування засуджених, що тримаються під вартою, до суду доцільним є використання відеоконференцзв'язку. Застосування відеоконференцзв'язку при касаційному розгляді кримінальної справи є альтернативою особистій участі засудженого в судовому засіданні.

Зазначається, що засудженому надається цілий комплекс прав при розгляді справи в касаційному порядку і проводиться їх аналіз.

Дисертантка дійшла висновку, що для захисту прав засудженого, виправданого при перегляді судових рішень в порядку виключного провадження їм надається можливість подавати клопотання про перегляд судового рішення. Доцільно також на законодавчому рівні закріпити порядок повідомлення засудженого, виправданого про принесене подання з відновлення справи у зв'язку з нововиявленими обставинами, а також закріпити правило, відповідно до якого зацікавленим особам направляється копія подання.

Третій розділ *“Засуджений як суб'єкт в стадії виконання судових рішень”* складається з трьох підрозділів, які присвячені особливостям кримінально-процесуального статусу засудженого під час виконання вироку, а також екстрадиції засуджених.

У підрозділі 3.1. *“Порядок звернення вироку до виконання”* стверджується, що обов'язковою умовою виконання судового рішення у кримінальній справі є набрання ним законної сили, оскільки лише рішення, яке набрало законної сили, є підставою до відбування засудженим кримінального покарання, а також виконання всіх інших рішень, сформульованих у вироку, ухвалі, постанові. Законна сила вироку сприяє

зміцненню правопорядку, підвищенню авторитету суду та рішень, що ним виносяться, посиленню боротьби зі злочинністю. Дисертанткою підкреслюється невідповідність термінології в кримінально-процесуальному законодавстві: так, згідно з ч. 5 ст. 401 КПК України виправдувальний вирок і вирок, що звільняє підсудного від покарання, вступають в законну силу і виконуються негайно після проголошення вироку. В цій нормі недоречним є вживання поняття підсудний, адже йдеться про обвинувальний вирок, за яким особу звільнено від покарання, тобто появляється новий суб'єкт кримінально-процесуальної діяльності – засуджений.

Висловлюється позиція про порушення права засудженого на апеляційне оскарження вироку постановленого апеляційним судом як судом першої інстанції та питання про момент вступу такого вироку в законну силу.

Зазначається, що звернення вироку до виконання – це діяльність суду із видачі розпорядження про виконання вироку, що вступив в законну силу. Кримінально-процесуальний закон не регламентує змісту розпорядження суду про приведення вироку до виконання відносно того чи іншого засудженого. На основі аналізу судової практики дисертантка дійшла висновку про доцільність законодавчого закріплення вимог до такого процесуального документу.

У *підрозділі 3.2. “Вирішення судом питань, які виникають в стадії виконання судових рішень”* діяльність суду висвітлюється як одна із форм правосуддя, що регламентується процесуальним законом і здійснюється, в основному, проведенням судових засідань, у яких розглядаються і вирішуються питання, що безпосередньо стосуються подальшої реалізації вироку.

Дисертанткою обґрунтовується необхідність відобразити права, якими користуються суб'єкти процесу під час вирішення судом питань, пов'язаних з виконанням вироку.

Зазначається, що можливість оскарження засудженим рішення суду є важливою гарантією його процесуального статусу, проте недоліком чинного КПК України є те, що у ньому не передбачено порядок апеляційного оскарження рішень суду з окремих питань, що вирішуються у стадії виконання судових рішень. Зокрема, щодо порядку виконання закону, який звільняє від покарання або пом'якшує покарання (ст. 405-1 КПК України) та інших (ст. ст. 406, 407-1, 408-1, 410-1, 413 КПК України). Дисертантка вважає, що в новому КПК України необхідно чітко встановити строк, протягом якого може бути подана апеляція на постанову судді – сім діб і закріпити його для всіх груп питань, що пов'язані з виконанням вироку.

Дисертантка обґрунтовує висновок про необхідність згрупування в одній статті КПК України питань, що торкаються виконання вироку (постанови) відносно засудженого за такими критеріями: 1) питання, пов'язані з виконанням вироку, що вирішуються судом, який звертає вирок до виконання; 2) питання, пов'язані з виконанням вироку, що вирішуються

судом за місцем відбування покарання; 3) питання, пов'язані з виконанням вироку, що вирішуються судом за місцем проживання особи.

У підрозділі 3.3. *“Вирішення питань, пов'язаних з екстрадицією засуджених для виконання вироку та передачею засуджених для відбування покарання”* розкриваються проблемні питання міжнародного співробітництва в зв'язку із екстрадицією (видачею) та передачею засуджених.

Дисертантка аналізує погляди вчених відносно поняття “екстрадиція”, розглядає основні ознаки передачі засуджених осіб для відбування покарання.

Зазначається необхідність для забезпечення прав засудженого закріплення в новому КПК України права держави перевірити виконання вироку за допомогою консула чи іншої офіційної особи добровільність згоди про передачу, як це закріплено в ч. 2 ст. 7 Конвенції про передачу засуджених осіб від 21 березня 1983 р.

Обґрунтовується положення про те, що в КПК України варто було б закріпити норму, згідно з якою роз'яснення засудженому його права звернутися до Міністерства юстиції України або до компетентного органу держави, громадянином якої він є, з клопотанням про передачу його для відбування покарання повинно бути процесуально оформлено і скріплено підписом такої особи, оскільки це сприятиме дотриманню права засудженого на звернення. Відповідна гарантія повинна стосуватись і реалізації прав близьких родичів засудженого та законного представника.

ВИСНОВКИ

У дисертації проведено комплексне дослідження правової природи прав засудженого, виправданого у різних стадіях кримінального процесу, розроблено цілісну кримінально-процесуальну концепцію щодо визначення статусу засудженого як суб'єкта кримінально-процесуальної діяльності, проведено порівняльний аналіз міжнародного і національного законодавства щодо екстрадиції засуджених. До найбільш вагомих наукових результатів роботи належать такі:

1. Необхідно перейменувати главу 3 КПК України, назвавши її “Суб'єкти кримінально-процесуальної діяльності, їх права та обов'язки”, включити до неї таких суб'єктів як засуджений та виправданий і визначити момент набуття кримінально-процесуального статусу даних осіб в чинному кримінально-процесуальному законодавстві. Зокрема, зазначити, що дані особи набувають статусу засудженого, виправданого з моменту винесення відповідного вироку (обвинувального чи виправдувального), публічно проголошеного у встановленому порядку. Доповнити КПК України ст. 43-2 “Права засудженого” та ст. 43-3 “Права виправданого”.

2. З метою забезпечення права на захист засудженого, виправданого пропонується доповнити ст. 351 КПК України частиною 5 і сформулювати її

наступним чином: “якщо засуджений чи виправданий тимчасово відсутні у місці проживання, повістка їм передається через повнолітніх осіб, які проживають з ними, при цьому з них береться розписка за вручення повістки, або передається адміністрації за місцем роботи засудженого чи виправданого”.

3. Доповнити статті КПК України: ч. 2 ст. 352 КПК України, вказавши в ній термін подачі апеляції засудженим, виправданим на постанову судді апеляційного суду про визнання апеляції такою, що не підлягає розгляду і встановити три доби з моменту проголошення; ст. 355 КПК України частиною 6, зазначивши положенням: “подання, подане на користь засудженого, виправданого не може бути відкликано прокурором, який його подав, чи вищестоящим прокурором без згоди засудженого, виправданого, якщо по даній справі не подавалась апеляційна скарга будь-яким суб’єктом оскарження”; ст. 358 частиною 5, зазначивши: “апеляційний суд вправі застосовувати заходи примусу у разі неявки в судові засідання засудженого, який не тримається під вартою, якщо його участь визнана обов’язковою, а він ухиляється від суду”; ч. 3 ст. 359 КПК України положенням про те, що “апеляційне провадження зупиняється щодо засудженого не тільки у разі захворювання засудженого, але й під час ухилення його від апеляційного суду”.

4. Засуджений та виправданий як суб’єкти кримінально-процесуальної діяльності можуть змінити свій статус на підсудного у випадку проведення судового слідства апеляційним судом або постановлення нового вироку, у всіх інших випадках в цьому немає необхідності. При проведенні судового слідства в апеляційній інстанції засуджений та виправданий повинні визнаватися підсудними з моменту прийняття судом рішення про проведення цієї слідчої дії, а при постановленні нового вироку без проведення судового слідства – з моменту скасування необґрунтованого обвинувального чи виправдувального вироку. Таким чином, важливо відобразити ці зміни в ст. 362 КПК України.

5. Захисниками засудженого, виправданого по кримінальній справі в апеляційному суді (як і в судах першої інстанції) слід визнавати адвокатів.

6. Внести зміни до ст. 45 КПК України і вказати, що участь захисника в апеляційній інстанції є обов’язковою не тільки, коли йдеться про погіршення становища засудженого, виправданого, а в кожному випадку передбаченому ч. 1 ст. 45 КПК та крім того, у випадках заочного судового розгляду й коли засуджений заявив клопотання про участь у справі захисника в апеляційній інстанції.

7. Оскільки в чинному законодавстві України і в аналізованих нами проектах КПК України не врегульований порядок та форма допуску захисника засудженого, виправданого на стадії апеляційного провадження, пропонується винесення постанови про допуск захисника на стадії апеляційного провадження суддею першої інстанції, якщо такий допуск відбувається протягом апеляційного строку оскарження вироку, а у випадку

попереднього розгляду справи апеляційним судом – постанови апеляційного суду (ст. 357 КПК України).

8. Згідно зі ст. 357 КПК України про попередній розгляд справи апеляційним судом обов'язково повідомляється прокурор. Для досягнення цілей захисту прав засудженого, виправданого, також необхідно обов'язково письмово повідомляти про день попереднього розгляду справи засудженого, виправданого та його захисника, щоб ті могли з'явитись в апеляційний суд, однак неявка таких осіб не перешкоджає розгляду справи.

9. На основі вивчення практики по забезпеченню рівня безпеки судової діяльності, значного скорочення часу розгляду справ в апеляційній, касаційній інстанціях, заощадження коштів на транспортування засуджених до суду, що тримаються під вартою, пропонується використання відеоконференцз'язку при розгляді справ в даних інстанціях.

10. Звернення вироку до виконання – це важлива частина стадії виконання вироку суду, яка полягає у діяльності суду з видання розпорядження про його виконання. Перш, ніж вирок підлягатиме зверненню до виконання, він повинен набрати законної сили. Оскільки в чинному законодавстві існують певні протиріччя в нормах КПК України, які забезпечують цю стадію, ми пропонуємо внести відповідні зміни:

до ч. 2 та ч. 5 ст. 401 КПК України зазначити замість підсудного такого суб'єкта як засуджений;

закріпити положення про те, що вирок (постанова), постановлений в апеляційному порядку, набирає законної сили після закінчення строку на його оскарження чи внесення касаційного подання (один місяць з моменту проголошення вироку), вирок, постанова, які не були скасовані, набирають законної сили з моменту проголошення ухвали судом касаційної інстанції;

ч. 2 ст. 404 КПК України викласти наступним чином: “суд разом зі своїм розпорядженням про виконання обвинувального вироку надсилає копію вироку відповідному органу чи установі, на які покладено обов'язок виконати вирок згідно з вимогами Кримінально-виконавчого кодексу України, а в частині майнових стягнень – відповідно до Закону України “Про виконавче провадження”. Таким чином, ми підкреслимо регулювання даних питань не тільки кримінально-процесуальним, а й кримінально-виконавчим законодавством.

11. Пропонується згрупувати в одній статті КПК України питання, що торкаються виконання вироку (постанови) відносно засудженого за такими критеріями: 1) питання, пов'язані з виконанням вироку, що вирішуються судом, який звертає вирок до виконання; 2) питання, пов'язані з виконанням вироку, що вирішуються судом за місцем відбування покарання; 3) питання, пов'язані з виконанням вироку, що вирішуються судом за місцем проживання особи. Така стаття може бути в розділі “Виконання вироку, ухвали і постанови суду”. Необхідним на нашу думку, також є внесення змін до чинного законодавства та врахування їх при прийнятті нового КПК України:

до ст. 407-1 КПК України необхідно також включити і осіб, які досягли пенсійного віку, та підлягають звільненню від відбування покарання відповідно до ч. 3 ст. 37 і ч. 6 ст. 42 Кримінально-виконавчого кодексу України;

до ст. 411 КПК України зазначити: "під час розгляду судом питань, пов'язаних з виконанням вироку, у судовому засіданні ведеться протокол"; ч. 2 ст. 411 викласти наступним чином: "питання, пов'язані з виконанням вироку, вирішуються суддею одноособово в судовому засіданні з участю засудженого, його законного представника або захисника засудженого"; та доповнити ст. 411 КПК України частиною 5, вказавши: "на постанову судді протягом семи діб може бути подано апеляцію засудженим, його законним представником і захисником, прокурором, а також цивільним позивачем, цивільним відповідачем або їхніми представниками в частині, що стосується цивільного позову".

12. З метою правильного вирішення питання про передачу засудженого для відбування покарання в іншу державу в проєкті КПК України необхідно розмежовувати поняття "запит про передачу" і "запит про видачу" та передбачити положення про вимоги, які ставляться до даних документів. Також необхідно передбачити норму, котра б регулювала порядок розгляду відповідним судом можливості виконання вироку іноземного суду (з приводу кваліфікації діяння, застосування амністії, помилування тощо) і закріпити обов'язкову участь засудженого, щодо якого вирішується питання про визнання вироку іноземного суду, та захисника засудженого.

У Додатках наведено зразки анкет та результати анкетування, що стосуються прав засудженого, виправданого, а також дані щодо екстрадиції засуджених.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Габлей Н. Г. Поняття суб'єктів кримінально-процесуальної діяльності / Н. Г. Габлей // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України : 36. наук. статей. – 2007. – Випуск XVIII. – С. 208–212.
2. Габлей Н. Г. Деякі аспекти апеляційного порядку оскарження вироку та інших рішень суду засудженим / Н. Г. Габлей // Судова апеляція. – 2007. – №1 (6). – С. 70–76.
3. Габлей Н. Г. Повноваження засудженого під час оскарження і розгляду кримінальної справи в касаційному порядку / Н. Г. Габлей // Зовнішня торгівля : право та економіка. – 2008. – С. 147–151.
4. Габлей Н. Г. Виправданий і його правовий статус / Н. Г. Габлей // Зовнішня торгівля : право та економіка. – 2008. – № 6 (41). – С. 194–198.
5. Габлей Н. Г. Вирішення питань, пов'язаних з екстрадицією засуджених в проєкті КПК України / Н. Г. Габлей // Проблеми вдосконалення правового забезпечення прав та основних свобод людини і

громадянина : Матеріали Всеукраїнської міжвузівської наукової конференції молодих вчених та аспірантів (м. Івано-Франківськ, 20 квітня 2007 р.). – Івано-Франківськ, 2007. – С. 326–330.

6. Габлей Н. Г. Підстави набуття особою кримінально-процесуального статусу засуджених / Н. Г. Габлей // Від громадянського суспільства до правової держави : Тези II Міжнародної науково-практичної конференції. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. – С. 331–333.

7. Габлей Н. Г. Відкликання апеляції засудженим / Н. Г. Габлей // Проблеми вдосконалення правового забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 11 квітня 2008 р.). – Івано-Франківськ, 2008. – С. 119–121.

8. Габлей Н. Г. Обов'язкова участь захисника засудженого при розгляді справи в суді апеляційної інстанції / Н. Г. Габлей // Від громадянського суспільства до правової держави : Тези III Міжнародної науково-практичної конференції. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2008. – С. 251–252.

9. Габлей Н. Г. Повноваження засудженого, виправданого під час оскарження і розгляду кримінальної справи в порядку виключного провадження / Н. Г. Габлей // Проблеми вдосконалення правового забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 23-24 квітня 2009 р.). – Івано-Франківськ, 2009. – С. 165–167.

10. Габлей Н. Г. Межі участі засудженого і адвоката-захисника при перегляді вироку в апеляційному порядку / Н. Г. Габлей // Актуальні питання реформування правової системи України : Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Луцьк, 29-30 квітня 2009 р.). – Луцьк, 2009. – С. 509–511.

11. Габлей Н. Г. Повідомлення засудженого та виправданого про надходження апеляції як гарантія забезпечення права на апеляційне оскарження вироку / Н. Г. Габлей // Правове життя сучасної України: Матеріали Міжнародної наукової конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу (м. Одеса, 5-6 червня 2009 р.). – Одеса, 2009. – С. 561–562.

АНОТАЦІЯ

Габлей Н. Г. Засуджений, виправданий як суб'єкти кримінально-процесуальної діяльності. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Одеська національна юридична академія, Одеса, 2009.

Дисертація присвячена комплексному дослідженню кримінально-процесуального статусу засудженого, виправданого як суб'єктів кримінально-процесуальної діяльності. У дослідженні подано визначення

поняття “суб’єкти кримінально-процесуальної діяльності” та їх класифікацію в кримінально-процесуальному праві і занесення в класифікацію таких суб’єктів як засуджених, виправданих. Проведено дослідження прав засудженого, виправданого на стадіях апеляційного, касаційного проваджень, під час перегляду вироку в порядку виключного провадження та в процесі виконання вироку. Проаналізовано концептуальні основи взаємодії засудженого і адвоката-захисника в апеляційному суді та висвітлено проблему допуску захисника на стадії апеляційного, касаційного проваджень. Здійснено аналіз правових норм національного та міжнародного права щодо екстрадиції засуджених. Обґрунтовані і розроблені пропозиції по вдосконаленню чинного законодавства України щодо сприяння забезпеченню прав та обов’язків засудженого, виправданого як суб’єктів кримінально-процесуальної діяльності.

Ключові слова: суб’єкти кримінально-процесуальної діяльності, підсудний, засуджений, виправданий, відеоконференцз’язок, екстрадиція, передача засуджених, видача засуджених, запит про передачу засудженого.

АННОТАЦИЯ

Габлей Н. Г. Осужденный, оправданный как субъекты уголовно-процессуальной деятельности. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Одесская национальная юридическая академия, Одесса, 2009.

Диссертация посвящена комплексному исследованию уголовно-процессуального статуса осужденного, оправданного как субъектов уголовно-процессуальной деятельности. В работе автор предлагает определение понятия “субъекты уголовно-процессуальной деятельности” та их классификацию в уголовно-процессуальном праве и включение в классификацию таких субъектов как осужденный, оправданный. Диссертанткой выдвинут тезис о том, что лицо становится осужденным или оправданным с момента публичного оглашения приговора суда. Проведено исследование прав осужденного, оправданного на стадиях апелляционного, кассационного, исключительного производств, а также в процессе исполнения приговора.

В диссертации разработаны правила вступления приговора апелляционного суда в законную силу относительно осужденного, оправданного. В исследовании отражены концептуальные основы взаимодействия осужденного и адвоката-защитника в апелляционном суде та выделено проблему вступления в уголовное дело защитника на стадии апелляционного, кассационного производства. В диссертации определена объективная позиция, что при производстве уголовного дела в судебных стадиях в роли защитника осужденного, оправданного могут выступать

только адвокаты. Особенное внимание уделено необходимости использования видеоконференцсвязи в суде кассационного и апелляционного производств, когда осужденного держат под стражей.

Обосновано, что осужденный и оправданный как субъекты уголовно-процессуальной деятельности могут изменить свой статус на подсудимого в случае проведения судебного следствия апелляционным судом или постановление нового приговора, во всех иных случаях в этом нет необходимости. Во время проведения судебного следствия в апелляционной инстанции осужденный и оправданный становятся подсудимыми с момента утверждения судом решения об проведение этого действия, а при постановление нового приговора без проведение судебного следствие – с момента отмена обвинительного или оправдательного приговора.

В диссертации рассмотрены ситуации взаимодействия осужденного и адвоката-защитника, а также обоснован тезис о том, что адвокат-защитник осужденного в уголовно-процессуальной деятельности выступает как самостоятельный субъект, а не как представитель осужденного.

Для защиты прав осужденного и оправданного во время исключительного производства, данным субъектам дается возможность подавать ходатайство о пересмотре судебного решения. Предложено диссертанткой на законодательном уровне закрепить порядок уведомления осужденного, оправданного о производстве уголовного дела в связи с нововиявленными обстоятельствами.

Рассмотрены проблемы нормативной регламентации и реализации вступления в дело защитника осужденного, оправданного на стадии апелляционного производства.

Разработана позиция диссертантки о возможности объединить в одной норме УПК Украины вопросы, которые появляются в процессе исполнения приговора за такими критериями: 1) вопросы, что решаются судом, который приводил приговор к исполнению; 2) вопросы, что решаются судом по месту отбывания наказания; 3) вопросы, что решаются судом по месту жительства осужденного.

Проведено анализ правовых норм национального та международного права относительно экстрадиции осужденных. Теоретически сформулировано понятие: “передача осужденных” та “выдача осужденных”.

Обосновываются конкретные рекомендации по усовершенствованию правового регулирования та обеспечения прав и обязательств осужденного, оправданного как субъектов уголовно-процессуальной деятельности.

Ключевые слова: субъекты уголовно-процессуальной деятельности, подсудимый, осужденный, оправданный, видеоконференцсвязь, экстрадиция, передача осужденных, выдача осужденных, запрос о передаче осужденного.

SUMMARY

Gablej N. G. Convicted person, exculpated as a subject of criminal-procedural activity. – Manuscript.

The Dissertation for the Candidate of Law Degree specialty 12.00.09 – criminal procedure and criminalistics; forensic examination; operational-investigative activity. – Odesa national juridical academy, Odesa, 2009.

The thesis is dedicated to complex research of criminal-procedural status of convicted, exculpated as subjects of criminal-procedural activity. Determination of concept “subjects of criminal-procedural activity”, their classification in the criminal-procedural law and including such subjects as convicted person, exculpated into classification are shown in the thesis. Research of authority of convicted person, exculpated on stages of appellate, cassation proceeding, during reconsideration of a sentence in order of exclusive proceeding and in process of serving of a sentence is made. Conceptual principles of convicted person and lawyer-defender interaction in appeal court are analyzed; problem of lawyer-defender admission on the stage of appeal, cassation proceedings is elucidated. Legal norms of national and international law as for extradition of convicted persons were analyzed. Proposals of current legislation improvement as for assistance of securing of and obligations of convicted person, exculpated as a subject of criminal-procedural activity.

Key words: subjects of criminal-procedural activity, defendant, convicted person, exculpated, videoconference connection, extradition, transfer of convicted persons, surrender of convicted persons, inquiry of convicted person transfer.